

Stiftsstyrelsen

2016-03-01

S 191-2015-334

Kulturdepartementet
Enheten för kulturarv och livsmiljö
103 33 Stockholm

Riksantikvarieämbetets rapport Översyn av regelverket om de kyrkliga kulturminnena. Redovisning av Ku2013/1343/KA

Sammanfattning

Vi anser att den förändrade definitionen av kyrkobyggnad kan leda till att stora kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader tillkomna efter 1939 går förlorade. Innan en lagändring genomförs bör en rikstäckande inventering genomföras för att klargöra vilka värden som berörs.

Vidare kan den snävare definitionen av kyrkotomt leda till att omistliga kulturhistoriska värden lämnas utan lagskydd. Vi anser det inte vara realistiskt att de synnerligen värdefulla byggnader som då inte längre skyddas av KML skulle övergå till att bli byggnadsminnen. Därför bör den nuvarande definitionen av kyrkobyggnad och kyrkotomt få vara oförändrad.

I övrigt är de redaktionella och begreppsmässiga justeringar av Kulturmiljölagen som föreslås bra.

Nedanstående synpunkter hänvisar till avsnittsnumreringen i den rubricerade rapporten. Vi redovisar endast de avsnitt där vi har avvikande synpunkter.

I detta ärende har stiftsstyrelsen beslutat. Stiftsantikvarie Gunnar Nordanskog har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också stiftsdirektor Pether Nordin deltagit.

Å stiftsstyrelsens vägnar

Pether Nordin
stiftsdirektor

Gunnar Nordanskog
stiftsantikvarie

Avsnitt 2.1 förslag till ändring av 4 kap. kulturmiljölagen

Kyrkliga inventarier 7 §: Eftersom varje församling idag kan vara ägare till ett stort antal anläggningar, bör lagen formuleras så att det ska finnas en inventarieförteckning för varje kyrka, kyrkotomt eller begravningsplats.

Ansvarsbestämmelser 17 §: Tredje styckets formulering ”I de fall som avses i första stycket...” torde ersättas av andra stycket, eftersom ett nytt första stycke har skjutits in.

Avsnitt 5.1.7 Konsekvenser av övertalighet och urbruktagande

Den oberoende utredning som föreslås riskerar att bli mycket omfattande och kommer dessutom att beröra frågor som går långt utanför lagstiftningens domäner, exempelvis en kartläggning av ”våra skilda behov av andlighet”. En utredning bör begränsas till att endast omfatta den juridiska processen av urbruktagande och försäljning, samt förutsättningarna för bevarande av kulturhistoriska värden och ekonomiskt stöd.

Avsnitt 5.2 Det generella skyddet och de kulturhistoriska värdena

Med anledning av resonemangen i detta avsnitt ställer vi oss frågan om RAÄ vill upphäva det generella skyddet för kyrkobyggnader och inventarier, vilket i så fall är högst anmärkningsvärt och beklagligt.

För kyrkliga kulturminnen tillkomna efter utgången av år 1939 och före utgången av 1999 saknas oftast kulturhistorisk inventering och dokumentation. Det är ännu i hög grad okänt vilka värden som sätts på spel vid den föreslagna lagändringen. Avsikten med lagen är att skydda de kyrkliga kulturminnenas kulturhistoriska värde så att dessa inte minskas eller förvanskas.

Avsnitt 6.1.2. Kyrkobyggnad

Rapporten påtalar att det inte är utvärderat huruvida de kyrkor och begravningsplatser som skyddats enligt 4 kap. 4 och 14 §§ KML är representativa för hela beståndet av anläggningar tillkomna under perioden 1940-2000 (sid. 39). Det är därför anmärkningsvärt med den förändring som föreslås av 4 kap. 2 § KML. Innan en lagändring genomförs bör en rikstäckande inventering och kulturhistorisk värdering genomföras för att klargöra vilka värden det är som berörs. Detsamma gäller för begravningsplatser (med den föreslagna förändringen av 4 kap. 12 § KML, även om det inte nämns i rapportens kap 6).

Avsnitt 6.5.2. Kyrkotomt

Förslagets tydliggörande att en kyrka inte kan omges av både begravningsplats och kyrkotomt, innebär att byggnader som idag anses tillhöra kyrkotomt lämnas utan skydd i KML. Att kyrkotomtsbegreppet har uppfattats som vagt behöver inte med nödvändighet innebära några problem för de kulturhistoriska värdena, utan har varit en nödvändighet för att vissa specifika anläggningar ska kunna omfattas av lagskyddet. Handläggningsmässigt har frågan kunnat avgöras av länsstyrelsen i samråd med församlingen.

Rapporten påtalar att några remissinstanser, bland andra Linköpings stift, vänt sig emot förslaget med hänvisning till att lagen borde eftersträva en helhetssyn på de kyrkliga kulturmiljöerna som viktiga delar i historiska sockencentra. Vi har emellertid aldrig ansett att KML bör utvidgas till att omfatta hela sockencentra, utan endast att nuvarande praxis ska få vara kvar. Vi anser det inte vara realistiskt att de synnerligen värdefulla byggnader som då inte längre skyddas av KML skulle övergå till att bli byggnadsminnen. Konsekvensen av en snävare definition av kyrkotomt blir att omistliga kulturhistoriska värden av ännu outhärdad betydelse för de kyrkliga kulturminnenas funktion och miljö lämnas utan förutsättningar för ett långsiktigt bevarande. Lagändringen får delvis konsekvenser som uppenbart riskerar gå stick i stäv mot avsikten med lagrummet: bidra till att de kyrkliga kulturminnenas kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas.

För att nå en målinriktad, effektivt hållbar och sammanhållen förvaltning (jfr SOU 2015:55 s. 136) fordras inventeringar och klassificeringar av de kyrkliga byggnader, murar, portaler eller andra fasta anordningar med mera som berörs. En kategorisk lagändring medför att dessa ännu i hög grad oidentifierade kulturhistoriska värden äventyras och riskerar att minskas, förvanskas eller gå förlorade.

Vid tillämpningen av lagen bör det även fortsättningsvis vara möjligt att samråda med länsstyrelsen om differentierade bevarandenivåer och målsättningar (jfr Kulturfastighetsutredningen, del 1; dnr 231-1967/08 2009-02-20).

Vi anser att det gagnar bevarandet och förvaltandet av de kyrkliga kulturminnena om den definition av kyrkobyggnad och kyrkotomt som idag görs i KML 4 kap 2 § tills vidare får vara oförändrad.